

8/6/2009

PVDA
STATENFRACTIE
DRENTHE

DUURZAAM ENERGIE BEDRIJF DRENTHE

werkgroep energie: Albert Huizing, Michel Berends, Hans Hornstra, Ruud Fokkens

Inhoudsopgave

- 1 De vuursteen -4-
  - 1.1 De steen in de vijver -4-
  - 1.2 Transitie naar duurzame samenleving -5-
- 2 Slim netwerk, de rol van de provincie -7-
  - 2.1 Wat willen we bereiken -7-
  - 2.2 Lokale productie en distributie van elektriciteit -7-
  - 2.3 Hoe organiseren we het? -9-
  - 2.4 Financiering -10-
- 3 Het instrumentarium - 12 -
  - 3.1 Inleiding instrumentarium - 12 -
  - 3.2 Het instrumentarium toegepast - 14 -
  - 3.3 Faciliteren, subsidiëren, participeren - 15 -
- 4 Vlammen - 18 -
  - 4.1 Waarom vlammen? - 18 -
  - 4.2 De vormgeving van het energiebedrijf - 18 -
- 5 Conclusie en vervolg - 22 -
  - 5.1 Conclusie - 22 -
  - 5.2 Vervolg - 24 -

Leeswijzer

Deze notitie is gemaakt ter ondersteuning van de presentatie voorafgaand aan de Statencommissie OGB (Omgevingsbeleid) op 17 juni 2009, door Hans Hornstra, woordvoerder energie/duurzaamheid. De opbouw is als volgt. Paragraaf 1.1 beschrijft de gang van zaken tot nu toe, wat wij¹ hebben gedaan om het vraagstuk van een Drents energiebedrijf op de politieke agenda te krijgen. Paragraaf 1.2 beschrijft het (tijds)kader waarin wij het vraagstuk zien geplaatst. Paragraaf 2.1 geeft aan wat we willen bereiken, wat onze doelen zijn. Paragraaf 2.2 beschrijft wat we verstaan onder een slim net, de noodzakelijke infrastructuur voor het bereiken van een duurzame samenleving met decentrale energieopwekking en distributie, tevens geven we daarbij aan waarom hierbij de steun van de decentrale overheid noodzakelijk is. Paragraaf 2.3 gaat in op de vragen rond beheer, zeggenschap en organisatievormen. De hoofdstukken 3, 4 en 5 geven de door de Rebelgroup Advisory in hun quick scan aangegeven mogelijkheden weer m.b.t. organisatievormen, met een aantal concrete voorbeelden. De auteurs van deze drie hoofdstukken zijn Jan-Coen van Elburg en Floris van der Veen.

---

¹ de leden van de werkgroep energie van de PvdA Statenfractie Drenthe zijn: Albert Huizing, Michel Berends, Hans Hornstra (woordvoerder energie) en Ruud Fokkens (penvoerder)

1 de Vuursteen

§ 1.1 De steen in de vijver

Een eigen Drents energie bedrijf, riepen we begin van dit jaar (17 januari 2009, PvdA Drenthe nieuwjaarsbijeenkomst), dat is wat we willen. Dit naar aanleiding van de voorgenomen overname van Essent door RWE. We riepen dit natuurlijk niet zomaar. We bedoelden daarmee niet dat we weer een eigen nutsbedrijf wilden zoals dat vroeger het geval was. De roep stond voor het beeld, metafoor, het streven om weer meer zeggenschap te willen hebben op de ontwikkelingen op de energiemarkt. Niet precies terug naar vroeger wat de vormgeving en organisatie van opwekking van energie betreft, wel terug naar de zeggenschap van vroeger. De vorm waarin dat zou moeten of kunnen lag voor ons open, ook de organisatievorm. Of de zeggenschap door de overheid zelf en als enige (als intermediair van de burgers) moet worden uitgeoefend, of door de burgers rechtstreeks, of in mengvormen, dat ligt voor ons nog open. Op deze roep werd door velen gereageerd, variërend van "dat kan helemaal niet", tot "een interessante roep, we willen er meer van weten, of we willen wel meedenken". Gezien de reacties wilden we vervolgstappen zetten. We besloten om het niet op de beproefde manier te doen, van vragen stellen aan ons College van GS, of moties in dienen om het College van GS onderzoek te laten doen, naar de haalbaarheid, of de gewenste richting van het een en ander. Nee, eerst maar gewoon het gesprek aan gaan met partijen die zich gemeld hadden en kennelijk kennis van zaken hebben. Niet alleen om onze eigen kennis van de laatste stand van zaken op te krikken, maar ook om de reacties uit de bevolking en het middenveld te honoreren, gelet op onze volksvertegenwoordigende rol. Dat is intussen gebeurd in verschillende gespreksronden. Hierbij liepen we agendatechnisch en qua tijdsplanning wel tegen de grenzen aan van de parttime politicus die een Statenlid nu eenmaal is. De uit deze rondes voortvloeiende uitwisseling van kennis en ervaring met onze gesprekspartners was voor ons in ieder geval aanleiding om op de ingeslagen weg (de roep naar een eigen Drents Energienetwerk Bedrijf) voort te gaan. We werden bevestigd in ons idee dat de tijd rijp is voor een flinke stap voorwaarts op weg naar duurzame decentrale energieopwekking en distributie. De contouren van wat ons voor ogen staat, en wat we precies willen werd hiermee duidelijker. We merkten ook dat er op meer plaatsen in het land, men met vergelijkbare zaken bezig is. Genoemd kunnen worden Ameland waar op 18 maart 2009 door een burgerinitiatief een eigen nieuw nutsbedrijf is opgericht, de AEC, de Ameland Energie Coöperatie. In Culemborg werd op 1 april 2009 door bewoners van een nieuwbouw wijk ook een eigen energiebedrijf opgericht. Ook speelt dit in Apeldoorn, Tilburg en Veenendaal (zie artikel Binnenlands Bestuur 20-2-2009), waar gemeentebesturen zelf een energiebedrijf oprichten. In Amsterdam wordt binnenkort de gemeenteraad een voorstel tot oprichting van een eigen

energiebedrijf voorgelegd. Dichterbij huis in de provincie Fryslân, heeft de gemeente Ferwerderadiel het zelfde voornemen. Het hangt in de lucht, de tijd is er rijp voor. Hoe zorgen we dat we dit in Drenthe ook voor elkaar krijgen voor onze inwoners. Dat schetsen we in deze notitie. Eerst geven we het belang van het tijdsbeeld waarin we leven, het grotere kader waarin we het gegeven vraagstuk zien.

§ 1.2 Transitie naar duurzame samenleving vergt lokale energiebedrijven

We bevinden ons in een transitietijd van opwekken van energie uit fossiele brandstoffen naar schone, duurzame energie opwekking. Het "waarom" en "waartoe" staat uitgebreider beschreven in het PvdA pamflet van 3 februari 2007 en het Energie akkoord van het Rijk en Noord Nederland van 8 oktober 2007. De uitwerking van het energie akkoord met het Rijk is door de Provincie Drenthe opgenomen in het programma Klimaat en Energie, en het actieplan 2009, het 100.000 voertuigenplan en het 100.000 woningenplan (zie internetpagina van de provincie Drenthe).

We hebben eerder transitietijden meegemaakt. Zoals de overgang van het monnikenwerk (ganzenvaar) naar de boekdrukkunst. Van zeilschepen naar stoombootvaart. Van paard en wagen naar automobiel. Van kolenkachel naar gasverwarming. Van typemachine naar PC. Van LP (analoge omzetting van geluidsgolven) naar CD (digitale omzetting). Dit soort overgangen wordt ook wel een systeemverandering genoemd, omdat dit type verandering wezenlijk verschilt van geleidelijke veranderingen die gebaseerd zijn op verbeteringen blijvend binnen een bepaald systeem. Bij systeem veranderingen is er niet alleen sprake van een wijziging van het door de consument aan te wenden product zelf, maar ook van de daarmee samenhangende infrastructuur die het mogelijk maakt om effectief en efficiënt gebruik te kunnen maken van het product. Probleem daarbij is dat je niet de oude structuur kunt wegdoen voordat de nieuwe infrastructuur voldoende is opgebouwd. Geen monniken wegdoen voordat er voldoende (Heidelberg) drukpersen zijn en er genoeg mensen onderwijs hebben gekregen in lezen en schrijven, etc.etc. Dit wordt ook wel de "kip of ei" kwestie genoemd. Een ander probleem is dat men bij het vooruit denken nog niet in staat is goed te denken vanuit de nieuwe (deels nog onbekende, nog niet aanwezige) infrastructuur. De nieuwe automobielen leken in de begintijd nog erg op de oude diligences, en de afstand tussen de rust en voederplaatsen voor de paarden, waren in het begin nog dezelfde als die van de nieuwe tankstations. Gedurende de transitietijd komen beide vormen van de oude en nieuwe technologie naast elkaar voor, en er ontstaan ook mengvormen die gebruik kunnen maken van zowel de oude als de nieuwe technologie. In de overgang naar de elektrische auto is de hybride auto daar een voorbeeld van. Een derde probleem is de onzekerheid die er heerst over de termijn dat het duurt voordat een nieuwe technologie voldoende is uitontwikkeld om productierijp en consumptierijp te zijn voor aanwending op grotere schaal, zodat het niet alleen

voorbehouden is aan de pioniers. Hiermee samen hangt de onzekerheid voor investeerders of men in nieuwe ontwikkelingen durft te investeren zolang de levensduur van de nieuwe technologie niet bekend is en de daarmee verband houdende afschrijvingstermijnen om de financiering overzichtelijk te kunnen organiseren. Wanneer dit allemaal wel vrij snel duidelijk is, dan kan de transitie in korte tijd gerealiseerd worden. Bijvoorbeeld de omschakeling van de kolenkachel in particuliere huishoudens naar gasverwarming heeft zich in Nederland in ongeveer 6 jaar tijd afgespeeld. Dus enerzijds niets nieuws onder de zon, wat het fenomeen transitietijd betreft, anderzijds wel nieuw is het onderwerp van de systeemverandering. De inschatting van de duur van de energietransitie tijd wordt nu geraamd op 20 tot 40 jaar. Wat betekent dit voor Drenthe? In economisch opzicht bevinden we ons nu in een depressie, één van de zwaarste in 60 jaar. Volgens de theorie van de Kondratieff² cyclus vinden juist in zulke perioden van economische crisis grote systeem doorbraken plaats. De tijd is er dan kennelijk rijp voor. Er vindt dan een plotselinge doorbraak plaats van al langer bekende ideeën, vondsten en uitvindingen, die juist in die periode breed doorbreken in het algemene bewustzijn van samenlevingen en bevolking. De tijd is nu ook gunstig omdat de economische afschrijfstermijnen van de grote energiecentrales en de netwerken³ hun einde naderen, m.a.w. de tijd is gunstig voor het doen van nieuwe investeringen voor de periode na 2020. Voor ons nog een reden om juist nu met ideeën, plannen te komen om voorwaarts geredeneerde investeringen te doen in duurzame energie opwekking in plaats van achterwaarts geredeneerde investeringen in oude energietechnologieën.

---

² Russische macro econoom (1892-1938), die de theorie van lange conjunctuur golven in de wereld economie ontwikkelde

³ Energie Raad: Het huidige netwerk is ongeveer 50 jaar oud en nadert daarmee het eind van zijn levensduur

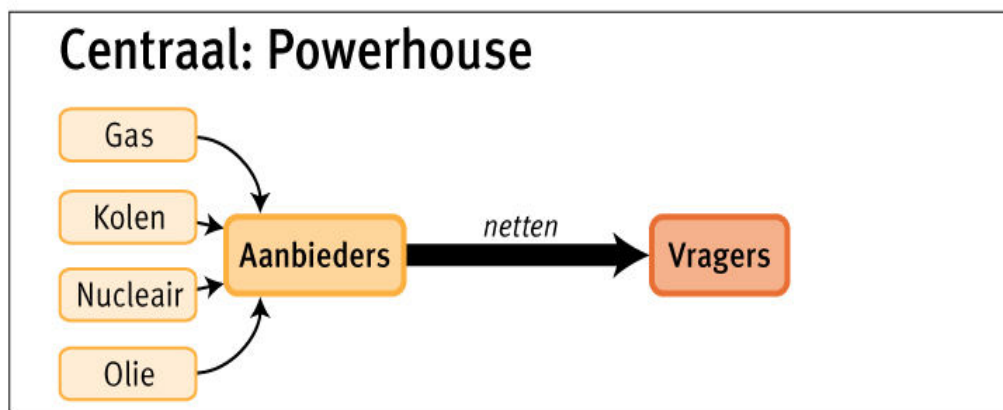
2 Slim netwerk, de rol van de provincie

§ 2.1 Wat willen we bereiken?

Wij willen dat het provinciebestuur ondersteuning biedt bij het realiseren, het mogelijk maken van een decentraal systeem van opwekking en distributie van duurzame energie, opdat haar inwoners kunnen kiezen voor het afnemen van duurzame energie dat dichtbij huis wordt opgewekt en dat bedrijfszeker geleverd wordt tegen betaalbare tarieven, te beginnen in 2010. Daarbij willen we het "Drents eigene", de sterke punten van het Drentse land(schap) optimaal benutten⁴. We willen dit doel in de volgende aspecten toelichten. Waarom is ondersteuning nodig? Wat bedoelen we met een decentraal opwek en distributiesysteem? Wat zijn de randvoorwaarden naar zeggenschap en betaalbare tarieven voor onze burgers en bedrijven. Welke beleidshefbomen komen als eerste in beeld om zo snel mogelijk concrete stappen te zetten, en om zichtbaar resultaat te laten zien aan onze Drentse inwoners?

§ 2.2 Waarom is ondersteuning nodig door het provinciebestuur, en wat bedoelen we met een decentraal duurzame energie opwek en distributiesysteem?

De huidige energievoorziening is sterk centraal georganiseerd en gebaseerd op éénrichtingsverkeer (zie figuur Centraal).

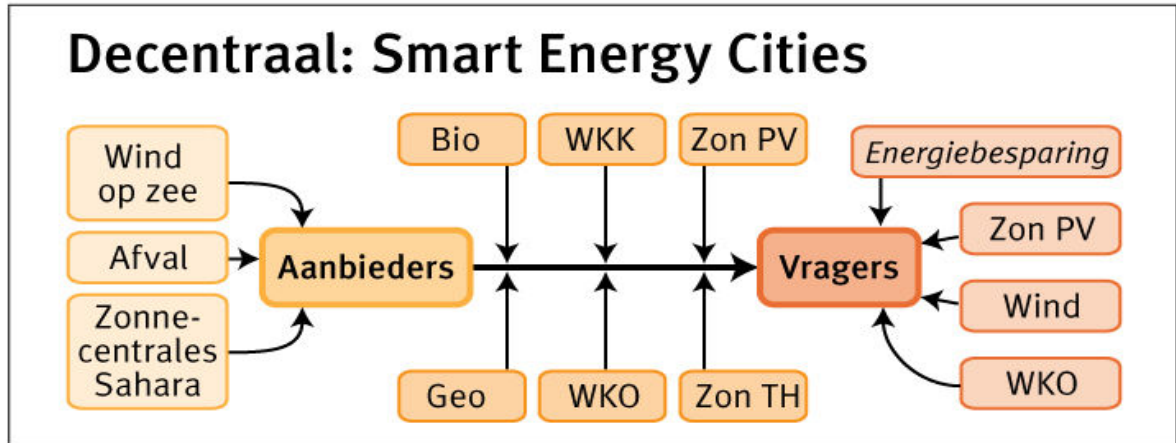

⁴ kracht van het Drentse land :

- agrarische omgeving : boeren voor biomassa, vergisting
- open ruimte (met de grootst mogelijke zorg voor het landschap) wind en zonne-energie
- bodem : mogelijkheden van aardwarmte
- sensortechnologie: kennisinstituten

Deze vier factoren zijn in Drenthe aanwezig. Dit geldt zeker niet voor alle gebieden in Nederland.

Grote centrales wekken hoofdzakelijk met fossiele brandstoffen grote hoeveelheden elektriciteit op en stoten daarbij veel vervuilend broeikasgas CO₂ uit. De elektriciteit en het gas worden getransporteerd over lange boven- en ondergrondse netten voordat het bij de eindgebruiker aankomt ten behoeve van de gewenste behoefte (verlichting, verwarming, huishoudelijke apparatuur,

etc.). De bestaande wereld van grootschalige opwekking wordt gedomineerd door grote kapitaalcrachtige multinationals die over voldoende middelen beschikken om waar nodig op grote schaal uit te breiden. Er zijn de laatste jaren echter wezenlijke veranderingen opgetreden die om een systeemverandering vragen: er is een complexe gedereguleerde markt met toezichthouders gekomen en duurzame, decentrale opwekking nemen een steeds belangrijker plaats in. Deze twee ontwikkelingen vragen veel meer flexibiliteit in het netwerk dan de bestaande structuur. De toekomstige wereld van energieopwekking bestaat naast de traditionele kapitaalcrachtige multinationals, die zich vooral richten op grootschalige opwekking (kolen met CO₂-afvang en opslag, kernenergie, wind op land en zee, grote zonne-energiecentrales), uit zeer veel kleinschalige partijen (zie figuur Decentraal). Deze kleinschalige partijen richten zich op voornamelijk lokale en regionale duurzame energieopwekking.

De wereld van deze kleinschalige opwekking wordt gekenmerkt door een enorme dynamiek. Maar de partijen daarin beschikken niet over de financiële middelen en organisatorische structuren om een snelle schaa sprong te maken (in termen van grote aantallen van kleine eenheden). Door de economische crisis hebben de nieuwe kleinschalige partijen het nog moeilijker om toegang tot de benodigde middelen te verkrijgen. Bovendien hebben kleine partijen relatief veel last van de lage energieprijzen. Het gebrek aan structuren en financiën knelt vooral bij de uitbouw van de noodzakelijke decentrale infrastructuur (van éénrichtingsnetten tot zogenaamde slimme netten, tweerichtingsverkeer) en de realisatie van de wat grootschaliger projecten (bijvoorbeeld zon, wind en biomassa). De vraag naar minder energieafhankelijkheid leidt in dit beeld tot "eigen" lokaal geproduceerde en vaak kleinschalig opgewekte energie. Door de elektriciteitsnetwerken "slim" te maken, produceren de vroegere energieconsumenten zelf energie, ze worden 'prosumers'.

Ten behoeve van een efficiënte inzet van duurzame energie is de aanleg (of opwaardering van het bestaande net) van een slim energienet cruciaal. Slimme netten⁵ ondersteunen namelijk tweewegdistributie tussen klant en leverancier, met meer informatie, keuzemogelijkheden, en deelname van gebruikers. Ook kunnen slimme netten leiden tot meer energie efficiënte. De aanleg van een goed, ondersteunend en betrouwbaar energienetwerk is een klassieke overheidstaak, gezien de lange termijn terugverdientijd, de kapitaalintensiviteit en voorwaarde scheppend om publieke belangen te borgen.

Er bestaat een grote overeenkomst tussen de ontwikkelingen in de telecom markt en de energiemarkt. Wereldwijd verandert de telecom markt ook in hoog tempo, waarbij een van de meest actuele onderwerpen de aanleg van glasvezelkabel tot aan de voordeur van de eindgebruiker is. Glasvezeltechnologie voorziet in de toenemende behoefte aan bandbreedte (ook in twee richtingen!). De aanleg van de laatste meters glasvezel tot in de woning is relatief duur en het is lastig voor een individuele partij om de businesscase rond te krijgen, onder andere vanwege onzekerheid over de penetratiegraad. Op vele plaatsen over de wereld zien we dan ook dat veelal overheden de initiërende partij zijn om dit soort ontwikkelingen van de grond te krijgen, veelal in publiek private samenwerking. De 'glasvezelgeschiedenis' laat zien dat een initiërende rol van een overheidspartij van groot belang is om een ontwikkeling op gang te brengen en ervoor te waken dat private partijen enkel de krenten uit de pap vissen.

Om deze reden zien we een belangrijke rol weggelegd voor de provinciale overheid. Als gevolg van de zogenaamde splitsingswet, wordt zij (mede) eigenaar van het distributienetwerk vanaf uiterlijk 2011. Daardoor heeft zij de zeggenschap om te zorgen dat het distributienetwerk geschikt wordt gemaakt voor tweewegdistributie, een cruciale voorwaarde voor de ontwikkeling van decentrale duurzame energieopwekking en distributie.

§ 2.3 Hoe organiseren we het? Beheer, zeggenschap, investering: mogelijke organisatievormen.

Zoals we hierboven al aangaven worden er elders in het land al concrete stappen gezet bij het opzetten van een decentraal energie opwek en distributiesysteem. Soms wordt het in de vorm van een coöperatie gegoten, een andere keer in de vorm van een BV of stichting, er zijn ook mengvormen waarbij zeggenschap in een andere vorm wordt geregeld dan de organisatie van opwekken en distributie van de energie. Wat in de Drentse situatie de meest geëigende vorm zou moeten zijn moet nog nader uitgezocht worden. Een eerste uitgevoerde quick scan geeft de contouren aan wat de verschillende mogelijkheden zijn. In paragraaf 4.2 gaan we daar nader op in.

---

⁵ Scott, Vaesen, Verhey; KEMA 2008: Smart Grids for the Future

We gaan er vanuit dat in elk geval de komende 10 jaar zowel het centrale als het decentrale energie systeem nog naast elkaar zal bestaan. In bepaalde vormen van decentrale opwekking zal voor de leverzekerheid een wijk, dorp of bedrijventerrein nog terug moeten kunnen vallen op de centrale energielevering (piek/dal opwekking, belasting). Behalve dat gekeken moet worden naar de technologische mogelijkheid van het tweeweg distributie netwerk, betekent dit ook een uitwerking van samenwerkingsvormen tussen de decentrale energie opwekkers en de centrale energieleverancier. Dit moet zowel op organisatorische, als juridisch en financiële vormgeving en haalbaarheid bestudeerd worden. We hebben een op dit gebied gerenommeerd adviesbureau (Rebelgroup Advisory) de opdracht gegeven deze studie te doen. Gezien de wens om tempo te kunnen blijven maken is dit gebeurd in de vorm van een zogenaamde quick scan. De belangrijkste bevindingen van deze quick scan hebben we opgenomen in de paragrafen 3, 4 en 5. De uitkomst van deze scan biedt naar onze mening goede aanknopingspunten om met belanghebbende partijen zoals gemeentebesturen, woningbouwcoöperaties, energie netwerkbedrijven, LTO etc. de volgende verkennende stappen te zetten op weg naar het daadwerkelijk realiseren van een decentraal duurzaam energie netwerk bedrijf. Drie kernvragen zijn daarbij cruciaal:

1. Is er voldoende potentieel? (consumenten, maar ook lokale producenten)
2. Is het technologisch mogelijk?
3. Is het economisch mogelijk?

§ 2.4 Financiering

Voor het ondersteunen van het opwekken van duurzame energie kan gebruik gemaakt worden van de bestaande (subsidie)regels van het Rijk (SDE) en provincie (actieplan Klimaat en energie). In de vorm van maatwerk kan bezien worden of de provincie belanghebbende partijen (woningcorporaties, gemeentebesturen, inwoners van een bepaalde wijk of dorp, (landbouw)bedrijven etc.) ondersteunt bij het ontwikkelen van samenwerkingsvormen en de financiering van daaruit voorkomende initiatieven op het gebied van duurzame energieopwekking. Wat de financiering betreft denken we aan verschillende mogelijkheden voor cofinanciering: van zachte leningen, garantstellingen tot subsidiering van onrendabele toppen.

De opwaardering van het energie netwerk zal grotendeels gefinancierd moeten worden uit het Rijksprogramma duurzame energie (7,4 miljard deze kabinetsperiode) en het beschikbare investeringsbudget van de straks (afgesplitste) zelfstandige netwerkbedrijven. Dit moet nader uitgezocht worden

of dit voldoende kapitaal oplevert voor een tempoversnelling⁶ van vernieuwing van de netten en de bijbehorende slimme energiemeters.

Het actieplan Klimaat en Energie van de provincie Drenthe biedt voldoende flexibiliteit in deze fase van planvorming om met budgetten te kunnen schuiven binnen het totaal van bijna 23 miljoen beschikbaar gestelde bedrag door de Staten van Drenthe, ten behoeve van concrete initiatieven van (groepen) van inwoners, bedrijven, gemeentebesturen, woningeigenaren. Wat betreft het accent dat we willen leggen bij het ondersteunen van het ontwikkelen van duurzame energie opwekking en distributie heeft het onze voorkeur om ook te kijken naar de bestaande bebouwing, naast die voor de plannen van nieuwbouw. Wij menen te zien dat de transitie in de nieuwbouw van duurzame woningen met extra inspanning zeker zijn weg zal vinden. In de bestaande bebouwing zal transitie nog veel meer inspanning vergen, ook daar zouden we de ontwikkeling in de goede richting willen ondersteunen. Drenthe telt ruim 200.000 woningen, waarvan 35% huurwoningen. Het effect op energiebesparing en duurzame energie in de bestaande woning en utiliteit bouw is natuurlijk groter dan op de jaarlijkse nieuwbouw gelet op het verschil in volume ten opzichte van de bestaande bouw (2772 nieuwbouw woningen in 2007, 3387 in 2008 en 4241 gepland in 2009). De aanpak is echter ook veel moeilijker, en juist wat moeilijker te realiseren is moet de overheid ondersteunen, in elk geval om nieuwe ontwikkelingen een kans te geven, als eenmaal het vliegwiel op gang is gekomen dan kan de overheid zich terugtrekken uit de innovatie stimulerende rol. Cogen Projects laat in haar onderzoek "de Autarke wijk, zelfvoorziening van energie in een bestaande woonwijk" zien wat met de huidige stand van de techniek mogelijk is op dat terrein. Dus naast de aandacht voor transitie in de nieuwbouw zeker ook aandacht voor transitie in de bestaande bouw. Een mooie uitdaging voor betrokken partijen in Drenthe. Hieronder geven we in de hoofdstukken 3,4 en 5 de kern weer van de op ons verzoek uitgevoerde quick scan door Rebelgroup Advisory. De auteurs zijn Jan-Coen van Elburg en Floris van der Veen.

---

⁶ Een tempoversnelling die de Energieraad ook opportuun acht gelet op de invloed van de kredietcrisis en de daaruit volgende recessie op het energie- en klimaatbeleid. De volgende aanbevelingen kunnen in dit verband met name genoemd worden: Versnel projecten die een korte aanlooptijd hebben en snel werkgelegenheid en bestedingen opleveren, met name op het gebied van energiebesparing in de bebouwde omgeving. Breng de grootschalige vervangingsinvesteringen die de komende jaren nodig zijn in de energie-infrastructuur versneld op gang en pas hiertoe zondig het betreffende reguleringssysteem aan.

3 Het instrumentarium

§ 3.1 Inleiding instrumentarium

Net zozeer als het van belang is 'de markt te kennen' is het van belang inzicht te hebben in het overheidsinstrumentarium zoals dat ter beschikking staat aan de provincie. Achter welke knoppen moet de provincie gaan zitten om zo effectief mogelijk van haar mogelijkheden gebruik te maken om duurzaamheidsambities op het gebied van energie en klimaat vorm te geven?

De vraag of een provincie moet stappen in een duurzaam energie (distributie-) bedrijf wordt al snel teruggebracht tot een eigendoms kwestie. Wordt de provincie (mede-) eigenaar van een energie (distributie-)bedrijf? De eigendomsvraag staat echter niet centraal maar is een afgeleide van de ambitie van Drenthe om concrete stappen te zetten in het behalen van doelstellingen op het gebied van CO2 emissies, energiebesparing en het aandeel duurzame energie. De provincie zet zijn instrumentarium in om de realisatie van bestaande initiatieven te versnellen of om concrete problemen bij de totstandkoming van projecten weg te nemen.

De eigendomsvraag is pas aan de orde op het moment dat er een goed beeld bestaat van de bestaande rol/positie van de provincie, het instrumentarium wat daarbij ter beschikking staat en de strategische keuzen die worden gemaakt op het vlak van energietransitie. Publieke belangen zijn niet bij voorbaat gediend met publiek eigendom en omgekeerd is privaat eigendom geen garantie voor kostenefficiëntie in het behalen van publieke doelstellingen. Risico's moeten worden belegd bij die partij die deze het beste kan beheersen en in staat is om meerwaarde te creëren.

De provincie staan de volgende instrumenten ter beschikking:

1. Strategische beleidskeuzen (Structuurvisie, Provinciaal milieubeleidsplan, energietransitie agenda, uitvoeringsagenda);
2. Wetgeving (ge- en verboden; stimulerende normen voor energiebesparing);
3. Wetstoepassing; vergunningverlening en handhaving;
4. Vrijwillige afspraken en kennisontwikkeling;
5. Faciliteren en verbinden (mogelijk maken, coördinerende rol provincie);
6. Subsidiëren en
7. Participeren (ter beschikking stellen risicodragend kapitaal, garanties).

Deze opsomming wordt hieronder als een piramide voorgesteld. Strategische beleidskeuzen vormen het fundament (je moet immers wel 'willen'), participatie de top.

De inrichting van het instrumentarium is geen autonome keuze. De provincie heeft te maken met Europese en nationale wettelijke kaders en onderliggende afspraken. Financiële middelen en competenties zijn beperkt. Gemeenten hebben eigen bevoegdheden en daarnaast is aansluiting op lokaal initiatief effectief. Provinciale kenmerken (geografie, bedrijvigheid) kunnen maken dat bepaalde keuzen meer of minder voor de hand liggen.

Provinciaal Programma en Actieplan Klimaat & Energie Drenthe

Het provinciale programma onderscheidt overigens drie rollen (integrale kaderstelling, programmeren en contracteren en regisseren van uitvoering) en vier instrumenten: financieel, juridisch, ruimtelijk en communicatie. Het actieplan voegt daar nog aan toe beleidsinstrumenten en monitoring en evaluatie.

De uitdaging is om het provinciaal instrumentarium zo te hanteren dat er sprake is van meerwaarde ten opzichte van:

- activiteiten van andere bestuurslagen (wie doet wat met welke middelen); en
- ontwikkelingen in de markt (wie draagt welk risico, hoe leg je de juiste prikkel)

§ 3.2 Het instrumentarium toegepast

De in voorgaande paragraaf geschetste meerwaarde wordt in de praktijk niet altijd gerealiseerd. Daarom zijn de onderscheidende instrumenten doorvertaald in zaken die wel en niet aanbevelenswaardig zijn op provinciaal niveau.

instru ment	Doen	Niet doen
1	Benoeming van beperkt aantal provinciale speerpunten die betekenis hebben in de praktijk, bijvoorbeeld via doorwerking in wetgeving, subsidiekader of investeringen.	Strategische beleidskeuzen die landelijke kaders herhalen; veel FTE concentreren rondom plannen, akkoorden en het formuleren van uitgangspunten.
2	Daar waar mogelijk vergroening stimuleren met ontmoedigende normering van niet duurzaam gedrag en consequente doorvoering van 'groen inkopen' (met gemeenten).	Erop vertrouwen dat de praktijk zich vanzelf vormt op basis van toepassing van nationale wetgeving en invulling via provinciale verordeningen.
3	Meedenken met innoverende initiatieven en ruimte scheppen voor koplopers. Ruimte in de regels waar verantwoord mogelijk. Integraal perspectief, tegengaan verkokerd denken.	De regel voorop stellen, ongeacht de ratio, verkokerde wetshandhaving. Echter ook lukraak stellen dat 'regels of andere belangen maar moeten wijken' ongeacht de kwestie, is contraproductief.
4	Bovenlokale kennis ontsluiten vanuit logische coördinerende rol provincie; specifieke vrijwillige afspraken gericht op knelpunten in provincie.	Voortzetting vrijwillige afspraken bovenop vigerende landelijke afspraken; dubbelen van activiteiten van gemeenten
5	Faciliteren door nadelen van bestaand (Rijks-) instrumentarium ondervangen door actieve intermediair functie tussen partijen.	Concentratie van inspanningen rondom PR ('milieu is goed voor u') zonder daarbij helpende hand toe te reiken of zelf consistent gedrag te vertonen.
6	Meerwaarde provinciale subsidies kritische onder de loep nemen, dubbelen met rijksregelingen voorkomen. Subsiëren met output criteria; transactiekosten minimaliseren.	Innovatie voorschrijven, administratief gedreven subsidieregime. Subsidieregelingen met criteria waarmee de innovatie van gisteren wordt gefinancierd tegen hoge transactiekosten.
7	Participeren in bedrijvigheid rondom provinciale speerpunten op basis van gespecificeerde publieke doelstellingen en zakelijke afweging van risicoprofielen	Alle risico's van investeringen naar provincie halen om maar duurzame initiatieven van de grond te krijgen; te weinig notie van markt, schaal en risico's.

De instrumenten één tot en met drie vormen niet zozeer een keuze, maar zijn eerder randvoorwaardelijk. Een provincie met ambities op het gebied van energietransitie en klimaat verbindt consequenties aan de eigen speerpunten, ontmoedigt vervuiling, neemt eigen verantwoordelijkheid in het op gang brengen van de vraag (bijv. naar duurzaam bouwen/duurzame energie) en schept waar enigszins mogelijk ruimte voor innovatie door koplopers. Voor de bestaande energie-infrastructuur (gas en elektriciteit) is een rol voor de provincie weggelegd op het gebied van wetgeving en wetstoepassing (instrument 2 en 3) om met behulp van bijvoorbeeld vergunningverlening de ontwikkeling van de energie-infrastructuur te steunen. Indien deze instrumenten niet worden opgepakt, ligt het ook niet voor de hand de treden van de piramide verder te beklimmen. Overigens dragen het programma en actieplan Klimaat & Energie van de provincie deze keuzen ook uit. Ze staan niet ter discussie. Zodoende kan men hoger in de piramide klimmen.

Ten aanzien van de "vrijwillige afspraken" denken we bijvoorbeeld aan het maken van afspraken om oplossingen te creëren om zodoende beperkende factoren weg te nemen, zoals congestie op het net. Netbeheerders hebben de verplichting om uitbreidingen in (decentrale) productiecapaciteit aan te sluiten op het net. Soms is de bouwtijd van een centrale korter dan de tijd die nodig is om de infrastructuur uit te breiden. Als gevolg hiervan kan decentrale opwekking in bepaalde gevallen niet direct aangesloten worden op het net. Een voorbeeld is de congestieproblematiek in Noord-Nederland. De congestie werd opgelost door het opwaarderen van de hoogspanningslijn tussen Hoogeveen en Zwolle (welke volgens planning buiten gebruik gesteld zou worden). Medewerking van meerdere partijen waaronder Enexis, TenneT en onder meer de provincie Drenthe was hiervoor nodig. Voor de provincie betekent dit onder meer flexibiliteit voor wat betreft de ruimtelijke inrichting. Lokaal initiatief wordt ontlast van de zorg om opgewekte energie af te kunnen staan op het net.

We concentreren ons in de volgende paragraaf op de hoogste treden van de piramide:

- *Faciliteren;*
- *Subsidiëren en*
- *Participeren*

§ 3.3 Faciliteren, subsidiëren, participeren

Faciliteren

De positie van de provincie in Nederland maakt dat zij uitermate geschikt is voor een faciliterende rol bij energietransitie:

- Eigen competenties op het gebied van ruimtelijke ordening en handhaving;
- Voldoende kennis en capaciteit op het vlak van bestuurlijk-juridische zaken;
- Contacten met Rijk en andere overheidsdiensten en
- Een stimulerende, coördinerende en waar nodig sturende rol richting gemeenten.

Faciliteren wil zeggen dat er een loketfunctie wordt geboden voor marktpartijen (bijvoorbeeld (particulieren en MKB) die aanlopen tegen administratieve en juridische obstakels. Beschikbare middelen maximaal inzetten om het 'doen' mogelijk te maken.

Voorbeelden aangrijppunten loket

SenterNovem adviseert mensen eerst goed op een rijtje te zetten wat ze moeten doen, voordat ze de subsidie aanvragen voor zonnepanelen. Voor particulieren met groene intenties is dit ontmoedigend. Nederlandse en Europese wetgeving staat in de weg aan initiatieven op het gebied van vergisting van mest. Zo worden initiatieven van boeren en MKB in de kiem gesmoord.

Faciliteren hoort uitdrukkelijk thuis binnen de ambitie voor een Duurzaam energiebedrijf Drenthe. Dat faciliteren moet wel gericht zijn. Er zijn al veel initiatieven voor uitwisseling van kennis en innovatie, zoals in het kader van 'energy valley'. Faciliteren vanuit Duurzaam energiebedrijf Drenthe moet zich volledig richten op het 'mogelijk maken'.

Subsidiëren

Een subsidieregeling wordt toegepast om de "onrendabele top" van duurzame energieprojecten weg te nemen. Een subsidieregeling – met name waar deze meer gespecificeerd is – herbergt altijd het gevaar de innovatie van gisteren te stimuleren ten koste van de innovatie van morgen. Daarbij moet op provinciaal niveau de toegevoegde waarde van regelingen van geringe omvang ten opzichte van bestaande (Rijks-) regelingen tegen het licht worden gehouden. Ten slotte moeten transactiekosten en administratieve lasten in de gaten worden gehouden. Hoe verhouden zich deze tot de jaarlijkse financiële overdrachten en is het daarmee efficiënt? Hierbij wordt opgemerkt – als eerder aangegeven – dat het (beperkte) programma 'KUS' zo is ingericht dat de vraag sturend is. Het is op het moment van schrijven nog niet geheel duidelijk wat dat in de praktijk betekent.

Provinciale middelen Programma en Actieplan Klimaat & Energie Drenthe

---

Voor de deelprogramma's is in 2009 € 4.746.000 beschikbaar terwijl voor de financiële regeling 'KUS' nog eens € 1.954.000 vrij is gemaakt. Tot en met 2011 is € 22,6 miljoen beschikbaar, los van eventuele aanwending van middelen die voortkomen uit de verkoop van Essent. Er wordt ingezet op een cofinancieringspercentage van 25% voor het gehele programma waarbij wordt aangetekend dat de economische recessie met zich mee brengt dat dit niet altijd gehaald zal worden.

Subsidie kan ook de vorm aannemen van een garantie. Een garantie is een contract waarin de provincie (onvoorwaardelijk) garandeert om een bedrag aan een partij te betalen, indien hij daarop aanspraak maakt. Het is in feite een verzekering. De provincie stelt zich dus voor een bepaald bedrag garant voor een bijvoorbeeld een duurzaam project. Daartegenover staan normaal gesproken een "verzekeringspremie" die aan de provincie wordt betaald. Een garantie ligt alleen voor de hand op die gebieden waar het de provincie (al dan niet met gemeenten) zelf is die in belangrijke mate beheerder kan zijn van het afgedekte risico. Denk bijvoorbeeld aan vergunningverlening in het kader van NWro. Innovatiever wellicht is om te denken aan garanties op afname van schone energie. Een business case voor schone energie opwekking is veel beter op te stellen op het

moment dat de ondernemer duidelijkheid heeft over de afname (-prijs). Hier liggen ook mogelijkheden om de burger actief te betrekken (schone energie voor een lagere prijs, participeren) bij de 'Drentse Schone Energie'. De burger ziet iets terug van 'de windmolen in de achtertuin'.

Risicodragend participeren

Private partijen spelen een belangrijke rol, omdat private partijen de kennis in huis hebben om innovatie ideeën te ontwikkelen tot succesvolle duurzame projecten. Daar komt bij dat het beschikbare budget voor het financieel steunen van duurzame initiatieven een (mogelijk) beperkende factor voor participatie van de provincie in projecten is. Door het beschikbare kapitaal te verdelen over een aantal projecten kunnen meer duurzame initiatieven worden gerealiseerd die anders niet of moeilijk van de grond zouden zijn gekomen. En op basis van de groenregeling van de Rijksoverheid komen duurzame projecten in aanmerking voor aantrekkelijke leningsvoorwaarden, zodat het voordelig kapitaal (vreemd vermogen) aangetrokken kan worden. Participatie vindt plaats in (een aantal) individuele projecten of via een investeringsfonds.

In geval van risicodragend participeren in projecten dient aandacht te worden besteed aan de wijze waarop de provincie haar aandeelhoudersrol scheidt van haar overige taken (zoals het verstrekken van een vergunning voor een dergelijk project), om zodoende elke vorm van (perceptie van) belangenverstrekking te vermijden. Een voorbeeld is het dossier rondom de baanverlenging van vliegveld Groningen Airport Eelde, waar de provincie zowel aandeelhouder in het vliegveld is als vergunningverstrekker van de baanverlenging.

Een goede manier om hiermee om te gaan is het beleggen van de verschillende "petten" van de provincie bij verschillende gedeputeerden, met elk hun eigen verantwoordelijkheden. Op Rijksniveau wordt dit ook zo toegepast. Op energiegebied behartigt de Minister van Financiën de belangen van de Staat als aandeelhouder in TenneT en Gasunie, terwijl de Minister van Economische Zaken is belast met regelgeving voor de energiesector.

4 Vlammen

§ 4.1 Waarom vlammen?

Voorgaand hoofdstuk stelt in staat kritisch maar ook constructief naar inzet van huidig instrumentarium te kijken.

Het past niet om in het bestek van deze quick scan uitspraken te doen over de effectiviteit van het provinciale beleid. Daarvoor ontbreken de gegevens. Dat was niet het doel van deze 'scan'. Het beeld wat opdoemt, is echter wel – dit is geen waarde oordeel – dat prioriteiten, acties en middelen behoorlijk versnipperd zijn. Juist in het richting geven aan de ambities in de praktijk kan naar ons inzicht een Duurzaam energiebedrijf Drenthe meerwaarde brengen.

Wat zou een Drents Energie Bedrijf wel/niet moeten zijn:

NIET	WEL
Grootaandeelhouder worden in lokale initiatieven	Ambities concreet maken, durven experimenteren
Risico's te lopen op techniek en productie	Eigen verantwoordelijkheden en risico's durven nemen voor provinciale/bestuurlijke competenties
Innovatie voorschrijven in subsidievoorwaarden	Selecteren op business cases en sturen op output
Alleen 'zenden' naar burgers	Actieve (financiële) participatie van burgers bewerkstelligen
Linksom financieren en rechtsof innovatie afremmen via wetgeving en handhaving	Koplopers naar Drenthe trekken en belonen

Er zijn goede redenen om WEL te vlammen!

In dit hoofdstuk werken we daarom het model van het Duurzaam energiebedrijf Drenthe concreet uit. Dit is nodig om Provinciale Staten een concreet beeld te verschaffen over hoe dit er uit zou kunnen zien. Dit is zeker geen blauwdruk. Dat is in het bestek van deze quick scan onmogelijk.

§ 4.2 De vormgeving van het energiebedrijf

Een provinciaal energiebedrijf zou zich kunnen toeleggen op:

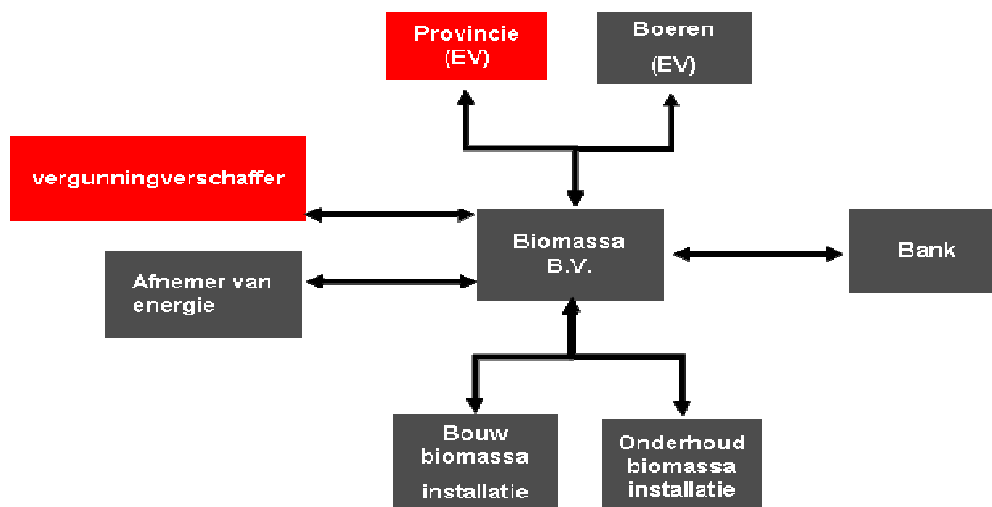
- Participeren in het opwekken van energie uit duurzame bronnen met een nadruk op die productiemiddelen die specifiek verbonden zijn met de ambities en kwaliteit van de provincie (biomassa, vergisting, aardwarmte, wind, sensortechnologie).
- Het scheppen van voorwaarden (faciliteren) op die vlakken waar bedrijvigheid tegen knelpunten aan kan lopen (vergunningverlening, experimenteerruimte, samenwerking tussen overheden, handhaving) door het afgeven van garanties op de bestuurlijke domeinen.

Aanvullend zou het Duurzaam energiebedrijf Drenthe zich actief bezig kunnen houden met het energienet op twee niveaus:

- Zij zou namens de provincie en bedrijven de rol van 'lobbyist en aanjager' kunnen vertolken richting netbeheerders om zodoende ruimte te scheppen voor de aanvoer van duurzame energie en een belangrijk praktisch knelpunt voor bedrijvigheid op te ruimen.
- Zij kan waar nodig participeren –(co-) financiering - in het lokale (particuliere) net indien en voor zover hier sprake is van aansluiting van duurzame energie op het net.

Voor wat betreft participatie is eerder aangegeven dat dit plaats kan vinden in (een aantal) individuele projecten of via een investeringsfonds. Een denkbaar model voor participatie en risicoverdeling in een individueel project, zeg een biomassa centrale, op basis van publiek private samenwerking (PPS) is het volgende.

Er wordt een juridische entiteit "Biomassa" opgericht (bijvoorbeeld een B.V.) waarin de provincie en marktpartijen met eigen vermogen risicodragend participeren en banken (Triodos, ASN Bank, Rabobank) met vreemd vermogen. In onderstaand voorbeeld participeren alleen boeren met eigen vermogen, in de praktijk zouden ook partijen als de NOM, Triodos Renewables Fund of Ampere Equity Fund kunnen participeren. Gegeven de relatief beperkte financiële middelen van de provincie is het doel om de bijdrage van de investering klein te houden, zodat middelen overblijven om ook in andere projecten te investeren.

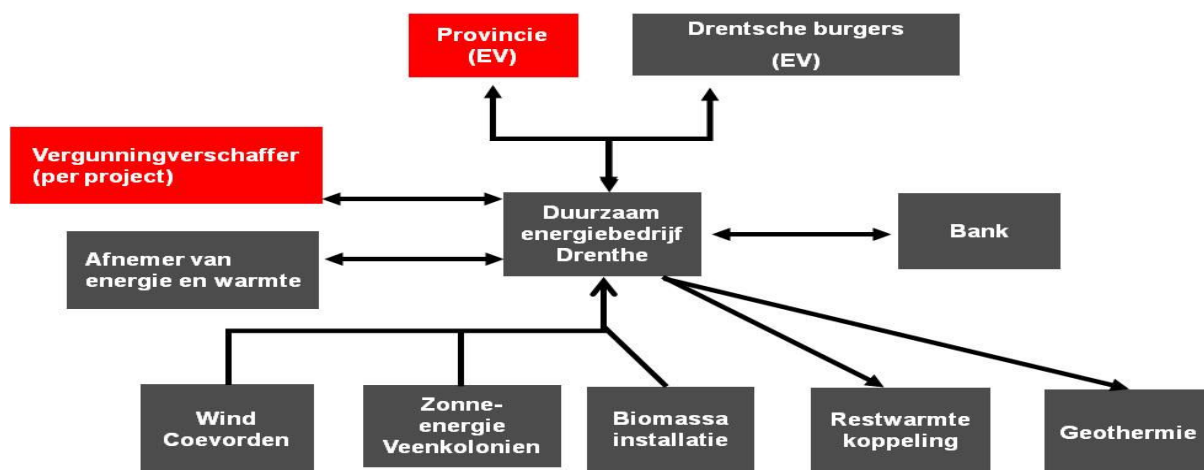

De entiteit Biomassa sluit contracten af met verschillende partijen die een rol in dit project spelen. Doel van de contracten is om de risico's die met het project gepaard gaan neer te leggen bij de partij die ze het best kan beïnvloeden. De risicoverdeling tussen partijen is als volgt:

- een energieleverancier (afnemer van energie) draagt het afnamerisico;
- de provincie neemt risico voor tijdige vergunningverlening;
- een installatiebedrijf draagt de risico's die gepaard gaan met de installatie en het onderhoud van de centrale en
- (collectief van) boeren draagt risico voor de beschikbaarheid van biomassa voor de centrale.

Bij participatie via een investeringsfonds worden veel (kleine) projecten voorzien van eigen vermogen om investering mee te financieren. Centraal staat het Duurzaam energiebedrijf Drenthe: een bedrijf dat participeert en daarmee lokale bedrijvigheid in verschillende hoedanigheden (wind, zon, biomassa) binnen de provincie aanjaagt. Niet aan de knoppen van de techniek en de bedrijfsvoering. Wel de ambities/doelstellingen doortrekken naar een scenario van 'doen'. En de prikkel tot goede prestaties van de individuele projecten ook bij de individuele ondernemers te leggen. Een passende rol voor de provincie.

Het investeringsfonds zelf wordt gevoed door eigen vermogenverschaffers (in onderstaand voorbeeld de provincie en de burgers van Drenthe) en door (duurzame) banken. Deze structurering stelt duurzame initiatieven van een geringe omvang in staat om toch (een deel van het benodigde) vermogen aan te trekken om investeringen mee te financieren. Deze participatie is voorbehouden aan provinciale speerpunten. Activiteiten die aansluiten bij de kracht van de provincie. Bijvoorbeeld aardwarmte, biomassa, vergisting en sensortechnologie.

Juist omdat de bedrijvigheid op het gebied van duurzame energie zo veelkleurig is en de innovatie van morgen niet valt te voorspellen hebben wij met de kennis van nu de voorkeur voor het 2^e model. Zodoende kunnen de 'lokale bloemen bloeien', wordt het risico gespreid (niet inzetten op 1 techniek) en kan het provinciale bedrijf zich een natuurlijke rol (regie, faciliteren, mogelijk maken) toe-eigenen door lokaal initiatief te stimuleren.

De eigendoms kwestie staat niet voorop. Dat is een uitwerking van een logische risicoverdeling. In bovenstaand plaatje ligt het bijvoorbeeld voor de hand dat het Drents Energiebedrijf overwegend in publieke handen is (wellicht samen met private financier), terwijl in lokale bedrijven een minderheidsbelang wordt genomen.

De rechtsvorm van een Drents Energiebedrijf

Het energiebedrijf kan verschillende juridische vormen hebben. Vanwege de mogelijkheden om snel te kunnen participeren in onderliggende lokale initiatieven en de noodzaak om risico's beheersbaar te houden ligt de rechtsvorm van een BV of NV voor de hand (afhankelijke van de wens om aandelen verhandelbaar te maken). Echter ook andere rechtsvormen zoals coöperatie of – zodra mogelijk – de maatschappelijke onderneming zijn denkbaar. De keuze is mede afhankelijk van de vraag of en de wijze waarop burgerparticipatie wordt vormgegeven en de eisen die (institutionele) beleggers wellicht stellen. Het verdient aanbeveling eerst het inhoudelijke profiel verder vorm te geven alvorens over de vorm te beslissen.

---

5 Conclusie en vervolg

§ 5.1 Conclusie

De vraag was op welke wijze en onder welke voorwaarden een provinciaal energie (netwerk) bedrijf wordt opgericht waarvan een effectieve, efficiënte en enthousiasmerende prikkel uitgaat ten aanzien van de stimulering van duurzame energie in de provincie.

Het waarom van een duurzaam energiebedrijf

Niet de 'waarom' maar de 'hoe' vraag staat centraal in deze quick scan'. Het 'waarom' is ook meer een vraag naar de politieke legitimatie, een onderwerp voor de politieke arena. Niettemin vallen er wel een aantal dingen over te zeggen. In de eerste plaats wordt er vanuit wetenschappelijke hoek en van de kant van opiniemakers wel op gewezen dat we een nieuw 'energie-klimaat' tijdperk betreden. Gegeven de historische betrokkenheid van in Nederland met name lokale en regionale overheden bij de realisering van een 'betaalbare' en 'beschikbare' energievoorziening, ligt het voor de hand dat waar deze belangen geborgd lijken, het duurzaamheidsaspect (vooralnog niet geborgd) ook steviger wordt neergezet vanuit de overheid. In de tweede plaats wordt in de mondiale context wel gewezen op de rol van olie en gas (-afhankelijkheid) in het ontstaan van conflicten en zelfs (financiering van) terrorisme. Daarnaast zou de private sector zich onvoldoende voorbereiden op 'peakoil' terwijl het een maatschappelijke opdracht is hierop te anticiperen vanwege de fundamentele gevolgen voor de economie. Tenslotte - dichterbij huis - kan men redeneren dat het zaak is de daad bij het woord te voegen. Het formuleren van beleidsdoelen (CO₂, besparing) en prioriteiten (aardwarmte etc.) wordt doorvertaald naar het laten ontstaan van bedrijvigheid. Dat daarbij neven doelstellingen zoals 'groene werkgelegenheid' worden gerealiseerd zijn aantrekkelijke bijkomstigheden.

De in het voorgaand hoofdstuk geschetste participatievormen zijn mogelijk. Dergelijke juridische structuren – *special purpose vehicles* – worden in veel andere sectoren succesvol toegepast. Duurzame initiatieven op lokaal niveau komen van de grond, denk aan de gemeenten Veenendaal en Apeldoorn en de aanbesteding van de provincie Limburg voor een duurzaam productiebedrijf waar bedrijven met veel enthousiasme op hebben ingeschreven. Drenthe kan zich bij de koplopers scharen. De crux is gelegen in het omzetten van thema's, speerpunten, prioriteiten en focusgebieden in 'doen'. Daartoe is een besluit met lef en inhoud nodig.

Belangrijke voorwaarde voor succes is dat private partijen zoveel mogelijk bij de ontwikkeling van duurzame initiatieven worden betrokken (Publiek-Private Samenwerking, ofwel PPS). Risico's die met participatie gepaard gaan worden bij PPS verdeeld over diverse partijen. Risico's worden neergelegd bij partij die ze het best kan beïnvloeden. Bij de vormgeving van de samenwerking wordt vastgelegd welke partij de financiële effecten van bepaalde tegenvallers draagt, zodat helder is voor de provincie welke (financiële) risico's er zijn.

Effectiviteit kan worden bewerkstelligd door maximaal te sturen op output. De toets op participatie moet overwegend worden gemaakt op bedrijfseconomische gronden (goed business plan, rol van andere financiers). De afspraken die worden gemaakt zijn maatwerk (afhankelijk van de activiteit) en gericht op output. De provincie houdt zich op afstand ten opzichte van de dagelijkse

bedrijfsvoering maar neemt wel risicodragende verantwoordelijkheden voor trajecten die het zelf in de hand heeft (bijvoorbeeld vergunningverlening, experimenteerruimte, garanties op rol als 'launching customer, oplijnen van betrokken overheden). Partijen dragen de risico's die bij ze passen. Dat is enthousiasmerend voor ondernemers en de betrokken overheid.

Verder verdient het aanbeveling bij iedere bedrijvigheid na te gaan of en in welke mate burgers een actieve rol kunnen spelen, bijvoorbeeld door participatie of door bepaalde voordelen (energielasten) die bijvoorbeeld dienen ter compensatie van bepaalde overlast van de duurzame bedrijvigheid.

Efficiëntie kan met name bereikt worden door maximaal gebruik te maken van de mogelijkheden van (co-) financiering door met name de private sector. Aandachtspunten die banken hebben bij het verschaffen van vreemd vermogen is bijvoorbeeld schaalgrootte. Kleine projecten (zeg EUR 100.000) hebben - vanwege hoge transactiekosten - onvoldoende schaalgrootte om voor (individuele) financiering bij een bank in aanmerking te komen. Het gaat dus om het vinden van een dealstructuur waar alle marktpartijen zich in kunnen vinden en vervolgens om een uitvoering die zo efficiënt mogelijk wordt ingericht. Om processen efficiënt te doorlopen is routing nodig, standaard contract vormen tussen verschillende partijen.

Verder is de structurering van de financieringsaanvraag van belang. Vaak zijn bijvoorbeeld producenten van biomassa niet gespecialiseerd in het opstellen van aanvragen voor de financiering van projecten, waaronder kasstroomoverzichten en liquiditeitsbalansen voor de komende vijf jaar. Het Duurzame Drentse energiebedrijf kan bij de structurering ook een rol spelen, door kennis ter beschikking te stellen.

Ook voor investeringsmaatschappijen die eigen vermogen ter beschikking stellen dienen de voorwaarden in kaart te worden gebracht. Sommige fondsen investeren bijvoorbeeld pas vanaf de laatste fase in de projectontwikkeling, (na verkrijging van de benodigde vergunningen), tot projecten in aanbouw en projecten die al volledig operationeel zijn. Andere fondsen geven aan alleen te investeren in *bewezen technologieën*. Het is de kunst om het Drents energiebedrijf zo in te richten dat aan de voorwaarden van partijen voldaan wordt.

Een actieve rol van de provincie, niet alleen door faciliteren maar ook participeren is mogelijk. Daarvoor is een provinciaal besluit nodig dat getuigt van lef en wijsheid. Lef om te stappen in innovatieve bedrijvigheid, bewust van het feit dat het hier ook gaat over experimenteren (met slaag en faalkansen). Wijsheid om met de markt afspraken te maken over risicoprofielen en een rolverdeling die logisch aansluit bij de bedrijvigheid in kwestie.

Ten slotte willen we wijzen op het belang om het 'doen' ook in het besluitvormingsproces uit te stralen. Dat betekent dat de contouren van het bedrijf i.o. niet van te voren in detail worden vastgelegd. Starten met een beperkte opzet - 2,3 zichtbare lokale initiatieven - ervaring opdoen en terugkoppelen is te prefereren boven een lange reeks debatten in de Staten over alle denkbare vragen/voorkeuren/richtingen die verbonden zijn aan het initiatief. Een mandaat op hoofdlijnen is nodig om op het momentum in te spelen.

§ 5.2 Vervolg

De op verzoek van de PvdA Statenfractie Drenthe uitgevoerde quick scan vormt geen voldragen haalbaarheidsonderzoek. De provincie zou een haalbaarheidsonderzoek – al dan niet op basis van besluitvorming van Provinciale Staten – kunnen laten verrichten. Een dergelijk haalbaarheidsonderzoek hoeft niet groot, tijdrovend en kostbaar te zijn. Indien het met name gericht wordt op bedrijfseconomische haalbaarheid, risico's en mogelijke partners bij financiering, kan dit in het bestek van 1-3 maanden worden opgeleverd.

In het bestek van het haalbaarheidsonderzoek dan wel ter voorbereiding van aanbesteding (zie hieronder) kan een korte marktconsultatie worden uitgevoerd die inzichtelijk zou maken onder welke omstandigheden en voorwaarden zowel financiers als bedrijven in de samenwerking stappen.

Dan het opzetten van het bedrijf zelf. Afhankelijk van aard en omvang van de ambities en mate waarin (financiële) partners worden betrokken kan het fonds binnen 4-8 maanden opgezet zijn. Een provinciaal startkapitaal van 3-15 miljoen zou beschikbaar moeten zijn om voldoende kritische massa bij de opstart te creëren en andere financiers te kunnen verleiden (multiplier). In het vervolg dient uitgezocht te worden welk type projecten qua risicoprofiel wel/niet gezamenlijk financierbaar zijn en welke eisen banken en investeringsmaatschappijen precies stellen voor het beschikbaar stellen van kapitaal. En kan worden bekeken op welke manier de burgers van Drenthe ook kunnen participeren.

Met een fonds heb je nog geen bedrijvigheid gecreëerd. Het fonds zou zich letterlijk van twee kanten kunnen laten zien:

- Faciliterend en uitnodigend voor die duurzame energie opwekking initiatieven die niet behoren tot de in de missie aangeduide speerpunten (kom naar ons toe met uw initiatief);
- Actief participeren in een selectie van initiatieven op het vlak van (bijvoorbeeld) vergisting, aardwarmte, biomassa, wind en sensortechnologie.

Het faciliteren kan 2 maanden na oprichting van het fonds worden aangevangen. Hier past het niet om vooraf uitgebreid subsidievoorwaarden te formuleren. De innovatie van morgen is niet bekend!

Actieve participatie kan bijvoorbeeld worden gerealiseerd via een proces van openbare aanbesteding. De wettelijke procedures zoals deze ook bekend zijn bij de provincie:

- De openbare en niet openbare procedure;
- Concurrentiegericht dialogoog;
- Onderhandelingssysteem met en zonder voorafgaande bekendmaking;
- Dynamisch aankoopstelsel en
- Prijsvraag.

Vanwege de aansluiting bij het innovatieve karakter zijn met name de vorm van concurrentiegerichte dialoog (toegepast in Limburg) en Prijsvraag interessant. Voorafgegaan door een korte marktconsultatie om de interesse en voorwaarden vanuit bedrijfsleven te peilen. Een klassieke procedure (openbaar niet-openbaar) is ook denkbaar, maar heeft het nadeel dat de wensen vooraf in redelijk detail dienen te worden gespecificeerd.

Een vlotte aanbestedingsprocedure kan binnen 9-12 maanden zijn afgerond. Dat wil zeggen dat de duurzame energie opwekking, waarin de provincie participeert, in 2010 een feit kan zijn. De stappen:

1. Opdracht aan provincie voor haalbaarheidsonderzoek: juni 2009
2. Uitvoering haalbaarheidsonderzoek: juli-september 2009
3. Besluit PS over oprichting Duurzaam energiebedrijf Drenthe: oktober-november 2009
4. Oprichting en openstelling fonds: 1^e helft 2010
5. Gunning fondsen voor provinciale speerpunten: 2^e helft 2010

Assen, 8 juni 2009

Geraadpleegde documenten:

PvdA pamflet, Statenfracties Fryslân, Groningen, Drenthe, 3-2-2007

Energieakkoord Rijk - Noord Nederland, 8-10-2007

Energie Raad, jaarverslag 2007, juni 2008

KEMA, Smart Grids for the Future, 2008

Programma Klimaat en Energie Provincie Drenthe, actieplannen

COGEN projects, de Autarke Wijk, november 2008

Bedrijfsplan Energiebedrijf Thermo Bello, Culemborg, 6-2- 2009

Projectbeschrijving biomassa vergisting verwarming wijk Zeewolde, maart 2006

Artikel "Comeback gemeentelijk energiebedrijf" Binnenlands Bestuur 20-2-2009

Briefadvies kredietcrisis Energieraad, 25-2-2009

Rebelgroup Advisory; Jan-Coen van Elburg, Floris van der Veen: Vlammen, quick scan naar Duurzaam Energie Bedrijf Drenthe, 26-5-2009